

Kohtumine neljajalgse mütoloogilise olevusega

JAAK URMET
kirjandusuuri

Rahvaluule on siiruviruline asi. Ühelt poolt – on ju igati uhke teada, et eesti rahvaluulekogu on üks maailma suurimaid. Teiselt poolt – regivärssi, seda eesti rahvaluule kristalseimat essentsi, suudavad tänapäeval suuremas koguses välja kannatada üksnes väljavalitud. Pole minagi nende seast, kes seda raamatust õhinal ahmiks, ja püüan alati kõrvad kopra kombel kokku tõmmata, kui mõni läheduses seda järsku türgama hakkab.

Kuid, kolmandalt poolt – kui esitaja on sugestiivne, kui tal on maitsekust ja loovust, kui minevikuteadmine liitub tänapäevatuusega, siis võib regivärss ka minule kuulamisest pakkuda. Siin meenub Metsatõlli looming, meenub laukahõnguline joig filmist „Laanetaguse suvi“: „Mul on tuba tuule pealla, maja marjavarre pealla...“

Neljandalt poolt – meenub Mati Hindi küsimus eesti filoloogide kursusele: „Mis on see neljajalgne mütoloogiline olevus, kellel baseerub eesti rahvaluule?“ – „Põhja Konn?“ pakkusin poolihääli ja rohkem pinginaabrile. – „Ei ole Põhja Konn,“ ütles Hint. „Vaid neljajalgne trohheus.“ Trohheus on värsimõõt, kus vahelduvad kordamööda rõhuline ja rõhuta silp, ja neljajalgne tähendab, et tegu on kaheksa silbiga.

Rahvaluule pole vaid regivärss

Jah, kuulad selle neljajalgse „olevuse“ astumist ja tunned, et sellel on erakordselt võimas rütm. Sellega liitub sisuline pool: regivärss ei ole jutustamine, vaid mõlgutamine, sõnade sõrmistamine, hetkede voolimine. Seal ei ole kuhugi kiiret, alati võib vahele pista veel mõne rea. Täna kõlab laul ühtemoodi, homme teistmoodi.

Sõnad leitakse mälest, mitte lauluramatust või tehakse kohapeal. Selles kõiges on oma kindel maailmavaade, meelega, olemise viis. Seda märgates muutub ka regivärss kuidagi erilisel

pühaks, tähtsaks, olemuslikuks. Sest ju see ikka eestlaste, mitte kellegi teise maailmavaade, meelega ja olemise viis ole.

Aga rahvaluule ei ole ainult regivärss! Selle vea teeb enamik kooliõpikuid, asudes rahvaluule peatükini jõudes kohe pikalt jahvata regivärssist – ja tehes seda õpilasele raskestimõistetaval kujul. Kui tahame tänapäeva õpilastele – ja inimestele üldse – teha mõistatavaks rahvaluule olemust, siis ei tohi alustada regivärssiga! See on kõige raskem osa rahvaluulest. See on edasijõudnutele, ettevalmistatud vaimudele.

Millega siis rahvaluule puhul alustada? Eks ikka sellega, et – rahvaluule on ka tänapäeval. Rahvaluule on igal ajal. Rahvaluulet on igas koolis igas vahetunnis. Kui kaks sõpra tänaval kohtuvad ja vähemalt viis sõna juttu ajavad, hiilib ka juba kuskil rahvaluule. Ja siis – otseteed muinasjutude juurde! Sest muinasjutud on see rahvaluule osa, mida tarbivad kõik mõnuga, nii väikesed kui ka suured.

Esitus olgu nauditav

Jaa, muinasjutusõbrale – olgu ta noor või vana – soovitaksin esmalt muidugi kuulsaid sarju „Saja rahva lood“ ja „Muinaslugusid kogu maailmast“. Grandioosemalt ja kvaliteetsemalt kui neis vist polegi muinasjutte Eestis ei enne ega pärast välja antud. Tänapäeval solgivad muinasjuturiidid vastutustundeta Eesti kirjastuste avaldatud rämps-mugandused ja halbtõlked. Näiteks mina loen Grimmide muinasjutte ainult 1960. ja 1981. aasta väljaannetest, kus tekst on mõnuga loetat. Muinasjutt kui rahvaluule žanr eeldab, et selle esitus on nauditav. See on puhtalt jutustamise ja kuulamise (lugemise) mõnu peale

Illustratsioon raamatust.

üles ehitatud nähtus. Ja kui tõlge on üle jala lastud, sisu kiiresti kokku kahmatud, mis mõnu saab seal olla.

Kuid muinasjutud ei ole ainult laste lektüür. Algselt olid nad ikka täiskasvanutele mõeldud. Tegelikult ütlebki muinasjuttudele ladestunud elutarkus täiskasvanutele oma asju. Ja nii mõnedki, näiteks tšuktši muinasjutud, on pehmemadama kujul väikelastele üldse ebasoovitavad.

Ülevaade eesti rahvaluule rikkusest

Seda kõike pani mind mõtisklema ja kirja panema asjaolu, et taastrükini on jõudnud imeväärne eesti rahvaluulekogumik „Sada saarelehte, tuhat toomelehte“. Esmakordselt ilmus see 1968. aastal. Raamatu koostajad on Erna Normann ja Selma Lätt. Eesti rahvaluuleu-

rijate kaader on aegade jooksul olnud rahvusvahelisel tasandil väga tubli, ilmutavad üha uued ja uued teadustööd ning vahel avaldatakse ka mõni teaduslik kogumik koos ohtra viideterägastikuga. See on tore! Kui on maailma üks suurimaid rahvaluulekogusid, siis tuleb seda ju uurida ja sortida. Omanud kohustab. Aga üldiselt on see siiski eriharidusega inimeste rõõm.

Kogumik „Sada saarelehte, tuhat toomelehte“ on ülevaade eesti rahvaluule rikkusest populaarvormis. Ei mingeid viiteid ja põhjalikke kommentaare. Ei mingit kinnijooksutamist hiidpikkade regivärssidega. Kogumik on üles ehitatud vaheldusrikkuse põhimõttel: muinasjutt, kimbuke vanasõnu, lõik regivärssi, kimbuke mõistatusi, siis uus muinasjutt... Ja nii kokku 209 ühikut. Rahvaluule sisim ilme tuleb siin hästi välja: rahva tarkus, rahva ajaviide, rahva mõtelaad. See ei olegi algusest lõpuni lugemise raamat, selle võib avada ükskõik kust ja natuke lugeda.

Avasingi selle nüüd ja lugesin: „Mees ütelnud kirbule: „Lähme sauna!“ Kirp vastu: „Ei taha minna, pea valutab.“ Mees ütelnud jälle: „Lähme kõrtsi!“ Kirp kohe nõus: „Lähme, lähme, lähme!“

Sada saarelehte, tuhat toomelehte
koostanud Erna Normann ja Selma Lätt
illustreerinud Regina Lukk-Toomper
214 lk, kõva köide

Kuidas tõlgendada ruunimärke

ILME RÄÄK
tõlkija

Ralph Blumi ja Susan Loughani „Ruuniringi“ võib pidada Ralph Blumi menuka „Ruuniraamatu“ järjeks, ehkki need, kellele viimast ei jätkunud, saavad „Ruuniringi“ sellepoolsest nautida. Nagu eelmises raamatus, antakse ka „Ruuniringis“ lühike ülevaade ruunide ajaloost ning ruunikirja ja -märkide kasutamisest eri maades, õpetatakse mitmesuguseid ruunidega tegelemise võtteid ning raamatu põhiosa moodustavad tõlgendused.

Ring – kaitsev, tervendav, võimalusi pakkuv...

1992. aasta „The Book of Runes“ 10. juubeliväljaande sissejuhatuses kir-

jutab Ralph Blum: „...eelkõige on meil ruunide näol tegemist sügava sisekaemuse aabitsaga ning intuitsiooni – tõenäoliselt meie kõigi esimese võõrkeele – harjutusega.“ Kui nimetame „Ruuniraamatu“ naljatamisi ruunide aabitsaks, siis võime öelda, et „Ruuniringi“ puhul on tegemist ruunide lugemikuga, kus tõlgendused on pikemad ja põhjalikumad. Need, kellele vana ruuniraamat on armsaks saanud, ei pea muretsema, et viimati pööravad uued tõlgendused kogu endise süsteemi peale. Seda ei juhtu, sest ruunide uus käsitlus kujutab endast vana edasiarendust ning kõigis tõlgendustes jõutakse varem või hiljem eelmisest raamatust tuttavate mõttemustrite juurde.

Ring – juba aastatuhandeid kaitsva ja tervendava märgina kasutusel olnud ning lõputute võimaluste ja seoste süm-

bolina tuntud kujund, on käesoleva raamatu põhimotiiv. See oli ka üks põhjus, miks eestikeelse raamatu pealkirjaks sai „Ruuniring“.

Abiline mõtete korrastamisel

Ruune käsitletakse muistse tarkuse allikana, mille kaudu saame aimu eluringi keskpunktis olevast kõike ühendavast väest – nimetagu igaüks seda väge nii, kuidas talle paremini sobib, kas Jumal, Kõrgem Vägi, Absoluut jm. Ruunid kinnitavad, et suur ja keeruline saab tihti alguse pisikesest ja imelihtsast, tähtis tähtsusetust ning seaduspärane juhuslikust. Ruuni võtja tunneb tõlgendust lugedes sageli, et need sõnad on kirjutatud just tema jaoks ja täpselt selle olukorra või probleemi kohta, mis teda hetkel huvitab.

Ruuniring
Ralph Blum, Susan Loughan
152 lk
kõva köide
kaasas kott ruunikividega

Kahjuks või hoopis õnneks ei saa ruunidega tulevikku ennustada ega muid nõiatrikke teha, küll aga mõtteid korrastada ja meelerahu leida. Kui olete masenduses või vastupidi, nii õnnelik, et ei suuda pähetikkivate mõtetega toime tulla, võtke üks ruun, lugege tõlgendust ja laske end õigele teetsale juhatada.

ilmunud

Looduse teejuht
autorite kollektiiv
tõlkinud
Urmas Kaldmaa
256 lk

kõva köide
Käsiraamat tutvustab Eestis ja Euroopas enimlevinud liike ja pakub abi nende määramiseks. Raamat jaguneb nelja ossa: rohttaimed, puud, linnud ja putukad. Linde on hea vaadelda ka talvel, kui nad kogunevad toidulaua juurde. Samuti on talvel huvitav määrata puid, vaadata nende lehtedeta võra ja okste paigutust. Rikkalikult illustreeritud ja lihtsalt kasutatav raamat on kasulik kaaslane igapäevale, kes tunneb loodusest rõõmu ja esitab endale alati küsimuse „Mis see on?“. Üksikasjalikud kirjeldused on abiks rohkem kui 500 lille-, puu-, linnu- ja putukaliigi määramisel. Kõitvate looduslaste internetilehekülgede lingid aitavad leida lisainspiratsiooni.

Qigong'i saladusi

Angus Clark
tõlkinud
Mari-Ly Tiitsmaa
224 lk, pehme köide

Qigong on iidne Hiina treeningusüsteem, mille eesmärk on tervendada inimese keha ja vaimu. Angus Clark tutvustab qigongi ajalugu ning seletab siis lihtsalt ja arusaadavalt lahti selle süsteemi aluseks oleva taoistliku filosoofia põhilused. Juba raamatu alguses pakub autor teooria kõrvale praktilisi harjutusi, mis aitavad loetu paikapidavust kogeda. Raamatu põhiosa moodustab Valge kure vorm – harjutuste kompleks, mis treenib leebelt kõiki lihaseid ja liigeseid, puhastab energiakanaleid ja täidab keha värske qi ehk eluenergiaga. Üksikasjalike juhendite abiga võib harjutamist alustada ka algaja, kusjuures tähtis pole ei praegune füüsiline vorm ega vanus – qigongist saavad kasu kõik.

Eesti looduse pildimapp V

40 lehte
lauamäng

Viiendasse mappi on koondatud imetajad, linnud, kalad, putukad, ämblikulaadsed, vähilaadsed, roht- ja puittaimed ning teised elusolendid, kes eelmisesse osadesse ei mahtunud. Osa lehti on seekordses pildimapis tähistatud pealuuga: mapis on valik kõige mürgisematest taimedest ja seentest, mida on kasulik tunda. Seekordses pildimapist leiab loodusesõber ka toreda lauamängu, kus saab proovile panna kõikidest mappidest õpitud teadmisi, kuid mida on niisamagi huvitav ja lõbus mängida.

Maastikuautod

Indrek Kuuse
16 lk
pehme köide

Pisikestele poistele ja vähe suurematele poistele ja miks mitte ka päris suurtele poistele on kohe-kohe valmis saamas veel üks tore autoraamat värvimisraamatute sarjast. Nüüdseks kindlasti juba vahvalt värvitud pere-, ralli- ja sportautode uuteks seltsilisteks tulevad sedapuhku maastikuautod. Iga autopildi juurde on autor Indrek Kuuse kirjutanud ka lühikese tabava tutvustuse. Raamatu lõpus on ka lühike oskussõnastik, mida suured poisid ja tüdrukud väikestele autovärvijatele selgituste jagamisel abiks saavad võtta.